

Sygn. akt IV KK 223/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 marca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Pietruszyński (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jacek Błaszczyk

SSN Barbara Skoczowska

Protokolant Anna Kowal

w sprawie **G. G.**

uniewinnionego od zarzutu popełnienia przestępstwa skarbowego z art. 107 § 1 k.k.s.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 16 marca 2020 r. kasacji Naczelnika (...) Urzędu Celno – Skarbowego w P. na niekorzyść oskarżonego,

od wyroku Sądu Okręgowego w R. z dnia 16 listopada 2018 r., sygn. akt II Ka (...), utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Ł. z dnia 15 marca 2018 r., sygn. akt II K (...),

uchyla zaskarżony wyrok oraz utrzymany nim w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Ł. i sprawę przekazuje temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

UZASADNIENIE

Urząd Celny w R. oskarżył G. G. o to, że prowadząc działalność gospodarczą pod firmą A., nr NIP: (...), nr REGON: (...), w okresie od 1 marca 2014 r. do dnia 6

marca 2014 r. urządzał gry na automacie o nazwie H. nr (...) w barze „U.” należącym do S.K. , zlokalizowanym w M. G. pod nr [...], wbrew przepisom ustawy z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych (Dz. U. nr 201, poz. 1540 ze zm.,) tj. o przestępstwo skarbowe z art. 107 § 1 k.k.s.

Sąd Rejonowy w Ł. wyrokiem z dnia 15 marca 2018 r., sygn. akt II K (...) uniewinnił oskarżonego od popełnienia zarzuconego mu czynu. Przesłanką rozstrzygnięcia było ustalenie, że oskarżony zarzuconego mu czynu dopuścił się w usprawiedliwionej nieświadomości jego karalności. Zdaniem Sądu przedstawienie przez oskarżonego licznych orzeczeń sądów powszechnych, w których uznano, że przepisy art. 6 ust. 1 i art. 14 ustawy o grach hazardowych, jako niepoddane notyfikacji są nieskuteczne i nie mogą stanowić podstawy rozstrzygnięć sądów krajowych, uzasadniało jego przekonanie o niekaralności podejmowanych działań.

Od tego wyroku apelację na niekorzyść oskarżonego wniósł oskarżyciel publiczny – Naczelnik (...) Urzędu Celno – Skarbowego w P. i zarzucił mu obrazę prawa materialnego, a to art. 10 § 4 k.k.s. przez przyjęcie, że oskarżony pozostawał *tempore criminis* w usprawiedliwionym błędnym przekonaniu co do braku karalności urządzania gier na automatach poza kasynem gry, czego skutkiem było niezasadne uwolnienie go od odpowiedzialności karnej skarbowej.

Sąd Okręgowy w R. wyrokiem z dnia 16 listopada 2018 r., sygn. akt II Ka (...) utrzymał w mocy zaskarżony wyrok.

W uzasadnieniu orzeczenia podniesiono, że dla właściwej oceny prawnej zachowania oskarżonego decydujące znaczenie miało ustalenie, czy wiedział, iż norma art. 6 ustawy o grach hazardowych, wskutek braku jej notyfikacji, mogła stanowić uzupełnienie normy blankietowej z art. 107 § 1 k.k.s. Dalej wskazano, że od początku uchwalenia ustawy z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych pojawiły się wątpliwości co do jej stanu prawnego, w szczególności odnośnie do

tego jakie skutki wywołuje fakt nienotyfikowania tej ustawy i tego czy przepisy art. 6 ust. 1 i art. 14 tej ustawy mają charakter techniczny i czy w związku z tym musiały być notyfikowane. Zdaniem Sądu odwoławczego, z uwagi na te wątpliwości nie sposób w płaszczyźnie art. 10 § 4 k.k.s. przyjąć karalności zachowań podejmowanych przez oskarżonego, w sytuacji gdy nie miał pełnej świadomości ich karalności, czego potwierdzeniem był fakt posiadania przez niego orzeczeń sądowych, które uzasadniały jego przekonanie o niekaralności jego działań.

Od prawomocnego wyroku Sądu odwoławczego kasację na niekorzyść oskarżonego wniósł Naczelnik (...) Urzędu Celno – Skarbowego w P. i zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie prawa materialnego, art. 10 § 4 k.k.s. polegające na uznaniu, że oskarżony pozostawał w błędnym przekonaniu co do braku karalności urządzania gier na automatach wbrew przepisom ustawy o grach hazardowych, bez wymaganej koncesji ministra finansów, a w związku z tym przyjęcie, iż należało uniewinnić oskarżonego od popełnienia zarzuconego mu czynu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja oskarżyciela publicznego okazała się uzasadniona i dlatego zasługiwała na uwzględnienie. Sytuacja taka stwarza aktualnie możliwość jej uwzględnienia na posiedzeniu, bez udziału stron (art. 535 § 5 k.p.k.) bez względu na kierunek środka zaskarżenia. Przepis art. 1 pkt 93 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. (Dz. U z 2019 r., poz. 1694), nowelizujący treść art. 535 § 5 k.p.k., z dniem 5 października 2019 r. zniósł obowiązujące przed tym dniem ograniczenie, zgodnie z którym na posiedzeniu przeprowadzanym w tym trybie, oczywiście przy spełnieniu pozostałych warunków wymienionych w art. 535 § 5 k.p.k., mogła zostać uwzględniona jedynie kasacja wniesiona na korzyść oskarżonego.

Podanie powodów wskazanego na wstępie rozważań rozstrzygnięcia, rozpocząć należy od kilku uwag na tle powołanego art. 10 § 4 k.k.s. ustanawiającego

kontratyp błędu co do prawa. Do jego istoty należy nieświadomość karalności czynu, którego dopuścił się sprawca. Chodzi o sytuację, w której sprawca nie zdaje sobie sprawy z tego, że jego zachowanie jest bezprawne i karalne jako przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe. Warunkiem przyjęcia zaistnienia tego kontratypu jest ustalenie, czy błąd jest usprawiedliwiony. Jeżeli warunek ten został spełniony, nie ma możliwości uznanie czynu sprawcy, wypełniającego ustawowe znamiona czynu zabronionego przez kodeks karny skarbowy za przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe. w przeciwnym wypadku, to jest nieusprawiedliwionej nieświadomości karalności danego zachowania, zastosowanie znajduje art. 10 § 5 k.k.s.

Miarodajne dla ustalenia, czy błąd sprawcy był usprawiedliwiony jest dochowanie należytej staranności w ustaleniu obowiązującego prawa. W szczególności należy zbadać, czy rzeczywiście sprawca bez swojej winy nie mógł zorientować się co do faktu karalności skarbowej danego zachowania. Przy ocenie, czy tak rozumiana nieświadomość karalności czynu zabronionego był usprawiedliwiona, należy brać pod uwagę całokształt okoliczności związanych z danym zdarzeniem, a także osobą sprawcy. Kryteria usprawiedliwienia takiego błędu mają charakter obiektywno – subiektywny, wymagając odwołania się do standardu osobowego wzorowego obywatela oraz uwzględnienia kryterium subiektywnego – indywidualnej możliwości uniknięcia błędu (zob. wyrok SN z dnia 5 grudnia 2018 r., V KK 516/17, OSNKW 2019, nr 2, poz. 11). Badając formułę usprawiedliwienia należy odwołać się do wzorca osobowego zachowania przeciętnego obywatela, przy czym w wypadku prawa karnego skarbowego, odnośnie do osoby prowadzącej działalność gospodarczą i to reglamentowaną przez państwo, w grę może wchodzić model osobowy o podwyższonym standardzie wymagań (zob. wyrok SN z dnia 7 lutego 2019 r., II KK 603/17).

Odnosząc te rozważania do realiów tej sprawy trzeba wskazać, że podstawą uwolnienia oskarżonego od odpowiedzialności karnej skarbowej z art. 107 § 1 k.k.s. było ustalenie o zaistnieniu w jego przypadku usprawiedliwionego błędu co do braku karalności zarzuconego mu zachowania, a wskazany charakter tego błędu wynikał z istnienia w przestrzeni prawnej wątpliwości co do możliwości uwzględnienia przepisów art. 6 ust. 1 i art. 14 ustawy o grach hazardowych, niepoddanych obowiązkowi notyfikacji, jako podstawy rozstrzygnięć sądów krajowych, czego wyrazem miały być przedstawione przez oskarżonego, liczne orzeczenia sądów, uwalniające sprawców zachowań tożsamyh z tym podjętym przez oskarżonego, od odpowiedzialności karnej. Aprobując takie ustalenie Sądu pierwszej instancji Sąd odwoławczy nie uwzględnił okoliczności, że działalność polegająca na urządzaniu gier hazardowych była zawsze działalnością koncesjonowaną. Trudno zatem zaaprobować tezę, jakoby oskarżony zawodowo prowadzący tego rodzaju działalność gospodarczą nie miał świadomości tego, że w polskim porządku prawnym działalność polegająca na urządzaniu gier hazardowych była zawsze reglamentowana przez państwo. Zatem nawet w obliczu sporów powstałych na tle dopuszczalności stosowania przepisów ustawy o grach hazardowych, osoba zajmująca się profesjonalnie tego rodzaju działalnością nie powinna podejmować działań, o których wie, że są sprzeczne z wolą ustawodawcy. Powołanie się na wątpliwości co do prawidłowej notyfikacji przepisów ustawy, bezspornie wskazuje na istnienie po stronie oskarżonego wątpliwości co do zgodności z prawem podejmowanych działań. Nawet bez profesjonalnej pomocy prawnej, państwo przewidziało dla oskarżonego instrumenty, z których mógł skorzystać, by upewnić się co do dalszej legalności urządzania gier na automatach. Przykładowo, było to prawo do uzyskania pisemnej interpretacji przepisów, o których mowa w rozdziale 1a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r – Ordynacja podatkowa (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r., poz. 800 ze zm.), czy w (obowiązującym ówczasie) art. 10 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności

gospodarczej (tekst jedn.: Dz.U. z 2017r., poz. 2168 ze zm.). W ostateczności oskarżony mógł zaprzestać działalności do czasu ustalenia treści normatywnej przepisów wokół których narodziły się określone wątpliwości. Trudna do zaakceptowania jest sytuacja gdy osoba urządzająca gry na automatach, mając świadomość rozbieżności interpretacyjnych przepisów reglamentujących tę działalność, zakłada w sposób w pełni usprawiedliwiony, że jedynie prawidłowe będzie jedno z możliwych rozwiązań prawnych, które przyjęła dana osoba i które jest wyłącznie dla niej korzystne, a na potwierdzenie swoich racji przytacza jedynie korzystne dla przyjętej przez nią interpretacji prawnej orzeczenia sądowe.

Podsumowując należało uznać, że nie stanowi usprawiedliwionego błędu co do prawa, o którym stanowi art. 10 § 4 k.k.s. dysponowanie przez sprawcę wiedzą o rozbieżnościach w ocenie prawnej zachowania relewantnego z karnoskarbowego punktu widzenia (niepewności co do rzeczywistości prawnej). Ocena prawna zachowania oskarżonego wyrażona w orzeczeniu Sądu odwoławczego utrzymującym w mocy rozstrzygnięcie uwalniające oskarżonego od odpowiedzialności karnej skarbowej, nie uwzględniała akcentowanych w tym uzasadnieniu okoliczności faktyczno-prawnych, które miały kardynalne znaczenie dla rozważenia zachowania oskarżonego w płaszczyźnie błędu co do prawa.

Brak było zatem podstaw do utrzymania przez Sąd Okręgowy w mocy, zapadłego z wyżej opisanym naruszeniem prawa materialnego, wyroku Sądu pierwszej instancji uniewinniającego oskarżonego od zarzucanego mu aktem oskarżenia czynu. Uchybienie Sądu odwoławczego było rażące i miało oczywisty wpływ na treść zaskarżonego kasacją wyroku. Obligowało to Sąd Najwyższy do wydania rozstrzygnięcia kasatoryjnego w odniesieniu do obu zapadłych w sprawie wyroków.

W postępowaniu prowadzonym ponownie Sąd I instancji rozpozna kwestię odpowiedzialności karnoskarbowej oskarżonego, przy czym w zakresie przepisu art.

10 § 4 k.k.s. będzie miał na uwadze zapatrywania prawne Sądu Najwyższego poczynione powyżej (art. 442 § 3 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k.).

Z tych względów orzeczono jak w wyroku.